

A RŐZSEHORDÁRBÓL LETT HATODIK PÁTRIÁRKA

Amikor a Hatodik Pátriárka Baolin kolostorába érkezett, jöttének híre eljutott a tartomány kormányzójához és hivatalnokaihoz is, akik meg is keresték őt azzal, hogy jöjjön ki velük a városba, és az ott található tanító-csarnokban tartson egy nyilvános dharma-beszédet. A mester, miután felment az emelvényre, mondandóját Huj Nengnek, vagyis egykor önmagának történetével kezdte, azzal, hogy miként ébredt rá saját szellemeinek igaz valójára, hogyan vált a Buddha-tan eleven örökössévé. Szavai pedig így hangzottak:

... Huj Neng apját, aki Fan-jangból származott, elbocsátották a hivatali állásából. Rang nélküli közemberként a Ling-nan-béli Hsziu-csouba száműzték. Gyermeké szerencsétlenségére röviddel ezután meghalt, nagy szegénységen és nyomorúságban hagyva az édesanyát. Az apa halála után Huj Neng az anyjával együtt átköltözött Nan-hajba, ahol igen rossz körülmények között tengődtek.

Történt egyszer, hogy midőn Huj Neng tüzifát árusított a piacra, az egyik vevője a boltjához kéretett egy mérő fát. A fiú, miután odaszállította a kért mennyiséget, és a fizetséget is átvette, a boltból kilépve egy szútrát recitáló emberre lett figyelmes. Meghallva a szútra szövegét, hirtelen, villanásszerűen átélte a megvilágosodást. Kérdésére, amely a szöveg eredetét firtatta, a kántáló ember így válaszolt:

– Amit hallottál, az nem más, mint a Gyémánt-szútra.
Huj Neng azt is megkérdezte, hogy az illető honnan jött, és miért recitálja éppen ezt a szútrát.

HUI NENG

– A Csi-cson-béli Huang-mej járás Tung Csan-kolostorából jöttetem, melynek vezető apátja Hung Zsen, az Ötödik Pátriárka. Vagy ezer tanítvány gyakorol a Pátriárka irányítása alatt. Amikor egyszer felkerestem a Pátriárkát, hogy kifejezzem az iránta való tiszteletemet, ő erről a szútráról adott tanítást. A pátriárka egyébként laikusokat és szerzeteseket egyaránt arra buzdít, hogy recitálják ezt a szöveget, mivel ennek révén ráébredhetnek a szellem igaz valójára, és egyenesen buddhává válhatnak.

Bizonyára előző életek jótetteinek lehetett a gyümölcse, hogy Hui Nengnek mindez a tudomására juthatott. Jó sorsát az is teázta, hogy valaki tíz ezüstöt adott az anyja megsegítésére, mondván, hogy a fiúnak Huang-mejbe kellene mennie, az Ötödik Pátriárkát felkeresendő. Miután Hui Neng előteremtette anyja számára a legszükségesebbeket, nyomban útnak eredt, és harmincengyhánnyal nap múlva elérte Huang-mejt. Ott felkereste az Ötödik Pátriárkát, hogy kifejezze előtte a tiszteletét.

A Pátriárka ekkor nekiszegezte a kérdést:

– Honnan jöttél, és mit akarsz?

Hui Neng pedig így válaszolt:

– Ling-nanból való közrendű ember vagyok, aki azért tette meg ezt a hosszú utat, hogy kifejezze a mester iránti tiszteletét. Nem vezérel más, csak hogy buddhává legyek, más kérésem nincs is nekem.

A Pátriárka ekkor így szólt:

– Faragatlan őslakosként hogyan is juthatott olyasmi az eszedbe, hogy buddhává válsz?

– Bár az emberek közt akad északi és déli, de Buddha-természetünknek délhez és északhoz még sincs köze. Még ha őslakosként fizikailag különbözöm is a mestertől, a Buddha-természetünket illetően ugyan mi a különbség?

A Pátriárka szeretett volna még néhány szót váltani Hui Nenggel, de látva, hogy a tanítványok elkezdtek köréjük sereglegni, úgy utasította, hogy menjen munkát végezni a közösség szolgálatára. Válaszképp Hui Neng így szólt:

– Tudatomból szüntelenül felbuzog a belátás. Aki nincs elidegenedve saját szelleme igazi természetétől, az maga az érdemek mezeje. Mi hát a számomra kiszabott feladat?

– Ez az őslakos nagyon is éles elméjű! – jegyezte meg a Pátriárka, majd pedig a fiúhoz fordulva folytatta:

– Ne szólj egy szót se többet, és menj, dolgozz a rizshántolóban.

Huj Neng visszahúzódott egy hátsó épületbe, ahol egy novicius eligazítása szerint tűzifát aprított és rizst hántolt.

Több mint nyolc hónap telt el, amikor egy napon Huj Neng összefutott a Pátriárkával, aki így szólt hozzá:

– Úgy vélem, a belátásod kellőképpen alapos, de mivel féltem attól, hogy rossz szándékú emberek a károdra lehetnek, kerültem veled a szóváltást. Ugye tisztában vagy ezzel?

– Igen, a tanítvány is értette a mester szándékát. Az előadócsarnok bejáratához is azért nem merészkedtem, nehogy azzal is gyanút ébresszek.

Egy napon a Pátriárka összehívta valamennyi tanítványát, és így szólt hozzájuk:

– Mondom nektek, hogy aki ebben a világban él, annak számára a véget nem érő újraszületés állandóan napirenden van. Ti viszont ahelyett, hogy megpróbálnátok megszabadítani magatokat az élet és halál e keserű tengeréből, úgy tűnik, nap mint nap fertőzött érdemek után koslattok. Pedig az érdemek nem lesznek segítségetekre, ha a szellemeket igaz valóját homály fedi. Nézzen hát ki-kí a maga bőlcsességenek mélyére, értse meg tudatának belátással teli alaptermészetét, és írjon egy verset, hogy nekem ezt bemutassa. Aki megértette a nagy megértendőt, arra hagyom örökül a köntöst és a Tant, kinevezve őt a Hatodik Pátriárkává.

Ezt hallva a tanítványok visszahúzódtak, és így beszéltek egymás között: „Minek is erőltetnénk a szellemünket versírással és versbemutatással, ha egyszer a Pátriárka úgysem tehet mást,

mint hogy kiképző dharma-tanítónkat, Sen-hsziu hozza ki a győztesnek. Ha pedig csak úgy odavetünk valamit, az merő fáradozás, és még haszna sincs.” Ezt hallva egységesen úgy döntötték, hogy nem írnak verset. „Minek is vennénk gondot a nyakunkba. Inkább ezután is követjük majd a kiképzőnket, Sen-hsziu szerzetest. Menjen bármerre is, mi tőle kérünk útbaigazítást.”

Sen-hsziu pedig így mérlegelt magában: „Tekintettel arra, hogy én vagyok a tanítójuk, nyilván egyikük sem akar részt venni a vetélkedésben. Kérdéses, hogy vajon kell-e verset írnom a mesternek? Ha viszont nem teszem, akkor hogyan szerezhet tudomás a Pátriárka a szellemi tudásom mélységéről vagy felisínességéről? Ha a vers megírásával a Tan keresése a célom, az helyénvaló. Ha viszont ugyanezt a pátriárka címért teszem, az helytelen, és semmiben nem különbözne a közönséges hozzáállástól: nem lenne más, mint egy szent ember rangjának bitorlása. Ám ha nem írok verset, soha nem kapom meg a Tant. A helyzetem nyilvánvalóan kényes, igen kényes.”

Az Ötödik Pátriárka csarnoka előtt volt egy három részre osztott fedett előtér. A Pátriárka úgy tervezte, hogy a közösség okulására felkér egy udvari festőt, hogy fessen képeket a Lankávatára-szútrából, megjelenítve a [szúrában szereplő] gyülekezet megdicsőülését, továbbá a csan öt pátriárkájának családfáját.

Miután Sen-hsziu a versét megalkotta, több ízben is eljutott egészen a csarnok bejáratáig, hogy átadja művét, de mindenkor rosszullét fogta el, és kiverte a veríték. Nem volt képes személyesen elvinni a versét, noha négy nap alatt tizenháromszor tett sikertelen kísérletet.

Ezek után végül így gondolkozott: „Talán az volna a leghelyesebb, ha versemet az előtér falára írnám, ahol a tanító láthatja. Ha ő jónak találja, én tisztelettel elébe járulok, és tájékoztatom szerzői mivoltomról. Ha viszont a vers nem felelne meg neki, akkor minden év, amit itt töltöttem a hegyek között, csak elvesztem idő volt számomra, mások tiszteletét élvezve. Ugyan mi-lyen utat gyakorolhatnék még akkor?”

Még aznap éjszaka, lámpással a kezében, Sen-hsziu titkon felírta versét az előtér déli falára, közszemlére téve a belátását. A vers a következőképpen hangzott:

*Testünk a felébredés fája,
A tudatunk pedig tiszta tükör.
Gondosan megtisztítjuk óráról órára,
Por meg ne üljön ott!*

Miután ezt felírta, visszament a szobájába, anélkül hogy bárki is észrevette volna. Így morfondírozott magában: „Ha az Ötödik Pátriárka holnap a vers láttán tetszését nyilvánítja, akkor a Tannal mélyen gyökerező kapcsolatom van. Ha szavaim nem megfelelőek, akkor az előző életeimből származó súlyos akadályok miatt tévesztettem utat, és nem vagyok méltó arra, hogy megkapjam a Tant, melynek szent értelme számomra kiszámíthatatlan.” Így elmélkedett szobájában egész hajnalig, mivel nem lelte nyugalmát sem ültében, sem fektében.

A pátriárka azonban tudta, hogy Sen-Hsziu még nem jutott túl a kapun, nem látta meg tudatának igaz lényegét. Reggel, midőn hívatta az udvari festőt, hogy jöjjön, és a déli átjáró falára fesse fel a kért képet, észrevette a verset, és így szólt a vendéghez: „Mester, sajnálom, hogy ilyen messziről idefárasztottam, de már nem szükséges festenie. A Gyémánt-szútrában az áll, hogy minden [jelenség], melynek kézzelfogható jellegzetessége van, csak káprázat. Hagyjuk ezt a verset a falon, hogy az emberek recitálhassák. Ha gyakorlatukká teszik e vers sorait, mentesülnek majd a kedvezőtlen világokba való születés nehézségei alól. Az érdem, mely az ilyen gyakorlatból származik, valóban jelentős.” Utasította követőit, hogy füstölő gyűjtásával fejezzék ki tiszteletüket a vers iránt, és recitálják azt valamennyien, remélvén tudatuk lényegének meglátását. A szerzetesek általános elégedettséggel hozzá is fogtak a recitációhoz.

A harmadik őrségváltáskor a pátriárka hívatta Sen-Hsziu-t és megkérdezte tőle:

– Ugye te írtad azt a verset?

Sen-Hsziu így válaszolt:

– Valóban én írtam. Nem merésztem elhamarkodottan a pátriárka helyét követelni. Most várom a mester együttérzését, hogy vizsgálja meg tanítványában a bölcsesség csekély-e avagy sem.

A pátriárka így szólt:

– Soraid azt mutatják, hogy még nem láttad meg a tudat igaz valóját. Eljutottál a kapu elé, de az átlépés még hátra van. A felülmülhatatlan megvilágosodás keresése ilyen felfogással aligha jár sikerrel. A felülmülhatatlan megvilágosodás eléréséhez az embernek keresetlenül is rá kell éreznie a saját tudatának igazi mivoltára, arra, ami nem keletkezett és meg sem semmisíthető. Pillanatról pillanatra, állandóan képesnek kell lenni arra, hogy lásd a tudat igaz valóját. Ilyen körülmények között minden dolog korlátozástól mentessé [megszabadulttá] válik. Aki ismeri az Olyanságot [más néven a tudat igaz természetét], az örökre mentesül a káprázattól, és a tudata minden körülmények között az „úgy-levés” állapotában lesz. Az abszolút igazság tudatállapota ez. Midőn már ilyen szellemben látod a dolgokat, tudni fogsz a tudat igaz valójáról is, ami maga a felülmülhatatlan megvilágosodás. Most menj, és elmélkedj még egy-két napot, majd egy újabb verssel keress fel ismét. Ha soraid azt mutatják, hogy túljutottál a kapun, átadom neked a köpenyt és a Tant.

Sen-Hsziu tisztelettel meghajolt és távozott. Újabb néhány nap telt el, de nem tudta befejezni versét. Szívében zavar támadt, tudata és gondolatai nem leltek nyugalmat, olyannak látott, mint aki folyamatosan álmodik. Jártában-ültében boldogtalán volt.

Két nappal később egy fiú éppen ezt a verset szavalta, midőn elhaladt a rizshántoló mellett. Amint a sorok Hui Neng fülébe juttattak, azonnal felismerte, hogy a költemény még nem tárja fel

az alapvető lényeget. Noha nem részesült képzésben, már tisztaiban volt a fő eszmével, így hát megkérdezte a fiút, ugyan miféle verset kántál.

– Ó, te vadember! Hát nem tudod, hogy a Pátriárka mit mondott? Azt tanította, hogy aki ebben a világban él, annak számára a születés és halál ügye felettébb komoly. Hogy részesüljenek a köntös és a Tan átadásában, a tanítványokat versírársa szólította fel. Ha valaki megértette a nagy megértendőt, annak átadja majd a köntöst és a Tant, a Hatodik Pátriárkává téve meg az illetőt. Az iménti szabadverset a rangidős szerzetes, Sen-hsziu írta az előcsarnok déli falára. A Pátriárka mindenivel megtanítatta, mondáván, hogy aki ezt a verset a gyakorlatba áltülteti, az elkerüli, hogy rossz útra tévedjen, s nagy áldásban részesül.

Huj Neng ekkor így szólt a fiúhoz:

– Több mint nyolc hónapja már, hogy itt hántolom a rizst, és még egyszer sem jártam a Tan Csarnokában. Kérlek, vezess oda, ahol ez a vers található, hogy tisztelemet tehessem előtte.

Amikor a fiú odakísérte, Huj Neng megkérte, hogy – írástudatlan lévén – olvassa azt fel a számára.

Éppen ekkor jelen volt ott Csang Csih-jung, Csiang tartomány katonai felügyelője, aki fennhangon felolvasta a verset. Huj Neng, miután meghallgatta, bejelentette, hogy neki is van egy verse, és megkérte a felügyelő tisztet, hogy írja azt fel helyette.

A felügyelő tiszt elcsodálkozott:

– Milyen különös, hogy téged is foglalkoztat a versírás!

– Ha szeretné megismerni a végső megvilágosodást – felelte Huj Neng –, akkor ne vesse meg a kezdőket. Előfordulhat, hogy a legalacsonyabb származású van birtokában a legmagasabb rendű tudásnak, és éppen a jobb családból való szűkölködik gyakorlati bölcsességeben. Ha lebecsüli az embereket, azzal beláthatlan hibát követ el.

– Mondd hát el a versedet – szólt a felügyelő –, és én felírom. Ha beteljesíted a Tant, ne feledkezz meg arról, hogy engem is megszabadíts!

A vers pedig így hangzott:

Nincsen ott felébredés-fa,
és tiszta tükrő sem áll sehol.
Lévéni hogy minden üres,
hol ül hát meg bármin ama por?

Miután e sorok a falra kerültek, az egész közösség meglepődött. Csodálattal telve így szóltak egymáshoz:

– Hát nem kivételes! Valóban nem ítélnétek meg senkit a külseje alapján. Hogyan is tarthattunk szolgisorban ennyi időn át egy élő bódhiszattvát.

Mikor a Pátriárka láttá a tömeg meglepődését és csodálatát, félve, hogy valaki kárt tesz Huj Nengben, a szandáljával letörölte a verset, majd megjegyezte:

– E sorok szerzője még ugyancsak nem fogta fel a tudat igaz valóját.

Mindenki el is fogadta a véleményét, ám a Pátriárka a következő napon titkon bejött a hántolóba, ahol, látni Huj Nenget, amint éppen egy mozsárral bajlódik, így szólt hozzá:

– Az Út keresője a Tan kedvéért az életét is kockára teszi. De vajon így kell-e tennie?

Majd pedig neki szegezte a kérdést:

– Készen van már a rizs?

– Igen, már jó ideje, de még rostálásra szorul.

A Pátriárka ekkor háromszor megkoppintotta botjával a mozsarat.

Huj Neng, mivel a jelzésből nyomban megértette a Pátriárka szándékát, éjfélkor, a harmadik őrségváltás órájában felkereste őt a szobájában. A Pátriárka a köpenyt sötétítőként használta, nehogy valaki észrevegye őket, mialatt bevezette Huj Nenget a Gyémánt-szútra tanaiba. Amikor ahhoz a ponthoz ért, hogy „Tedd a tudatod tevékennyé, anélkül hogy bármin is elidőznél”, Huj Nenget előtötte a megsemmisítő felismerés, és ráébredt,

hogy a világ minden dolga nem más, mint maga a tudat igaz valója.

– Ki gondolta volna – szolt a Pátriárkához –, hogy a tudat igaz valója tényleg tiszta? Ki gondolta volna, hogy a tudat igaz valója tényleg mentes keletkezéstől és megsemmisüléstől? Ki gondolta volna, hogy a tudat igaz valója tényleg magában teljes? Ki gondolta volna, hogy a tudat igaz valója tényleg nem változó? Ki gondolta volna, hogy a dolgok mindegyike a tudat igaz valójának megtestesülése?

Tudva, hogy Huj Neng ráébredt a tudat igaz valójára, a Pátriárka így szolt hozzá:

– Az eredeti tudat felismerése nélkül a Tan tanulmányozása hasztalan. Ám ha felismered eredeti tudatodat és meglátod a tudatod alapvető lényegét, akkor az vagy, akit nagy embernek hívnak: földiek és égiek tanítója, eleven buddha.

Huj Neng a Tant az éj leple alatt kapta meg – anélkül, hogy bárki is tudott volna róla –, így örökölte meg az „azonnali felismerés iskola” tanát, továbbá az edényt és a köntöst. A Pátriárka szavaival így hangzottak:

– Te vagy a pátriárkák nemzettségében a hatodik. Légy lelkismeretes, és bármerre jársz, szabadítsd fel a lények tudatát, népszerűsítve a Tant, hogy az ne haljon ki a jövőben. Most pedig hálld versemet:

Az érző lények, kik a megvilágosodás magvát az okozat földjébe vetik, buddhaságot szüretelnek majd.

Az élettelen dolgok, hiján a Buddha-természetnek, nem vették és nem is aratnak.

És még hozzátette:

– Amikor Bódhidharma, a nagy tanító egykor földünkre [Kína földjére] érkezett, az emberek még nemigen hittek neki. Ezért ő átadta ezt a köntöst, mint a hit megtestesülését, és ez öröklődik nemzedékről nemzedékre. Ami a Tant illeti, az közvetlenül adódik

át, tudattól tudatig, megnyitva az utat mindenki számára, hogy ki-kiki maga is felébredjen és megértse önmagát. Időtlen idő óta bevett gyakorlat, hogy a buddha a törvény végső lényegét adja át utódjának, és hogy a pátriárkák titkos tanítása szívtől szívnek szól. A köntös azonban vita forrása. Legyen hát nálad utoljára, és ne add tovább. Ha belebonyolódhnál a köntös átadásába, az életed veszélybe kerülne. Most pedig azonnal menned kell innen, mivel attól tartok, hogy az emberek kárt tesznek benned.

– És hova, merre menjek? – kérdezte Huj Neng.

– Állj meg, ha eljutsz Huajba, ha pedig onnan továbbmenve elérted Huit, maradj észrevéttelen!

Ekkor, az éjszaka közepén, Huj Neng magához vette a köntöst és a csészét, majd pedig így szolt a Pátriárkához:

– Délről származom, és nem vagyok járatos az itteni hegyi utakon. Hogyan juthatok ki a folyótorkolathoz?

– Ezzel ne legyen gondod, magam viszlek oda – felelte az Ötödik Pátriárka, majd elvezette Jiu Jiangba, és ott beültette egy ladikba.

Mikor az evezőket maga vette kézbe, Huj Neng megkérte, hogy üljön le, és bízza rá a dolgot. Az Ötödik Pátriárka azonban így szolt:

– Úgy helyes, ha én viszlek át a folyón.

– Ha valaki keresi az utat, azt a révész viszi át. Aki megvilágosodott, az maga kel át.

– Így van, így van! – örvendzett az Ötödik Pátriárka. – A buddhizmus nagyon népszerű lesz általad. A távozásodtól számított három év múlva elhagyom ezt a világot. Most tehát indulj, és vezesszen utad dél felé. A szavakkal pedig jobb vární, mintsem túl hamar kiejeni őket. A buddhizmus ügyének előmozdítása igen nehéz feladat.

Huj Neng elbúcsúzott a Pátriárkától, és az útját dél felé vette.